

Marthe Elzinga en Mark Leenhouts

De eerste zin van Victor Segalens *Brieven uit China*

Marthe Elzinga (1957) studeerde musicologie en romanistiek in Utrecht en vergelijkende literatuurwetenschap in Straatsburg en Princeton. Ze debuteerde in 1993 als Margreet Zaling met een uit het Duits vertaalde monografie over Felix Mendelssohn Bartholdy en publiceerde aanvankelijk onder de naam Maarten Elzinga. Met een reeks vertalingen van o.a. William Styron, Scott Bradfield, Tim O'Brien en vooral de Australische dichter Les Murray leek ze zich op het Engels te gaan toelekken, maar in 1999 verschenen twee lange prozagedichten uit het Frans, De kentaur en De bacchante van Maurice de Guérin, in 2000 gevolgd door de Stèles van Victor Segalen – ‘de Franse Slauerhoff’. In 2000 was ze conservatrice van de tentoonstelling Victor Segalen in het Maison Descartes te Amsterdam. Intussen was in 1998 haar eerste vertaling verschenen van de latere Nobelprijswinnaar Patrick Modiano, van wie ze de vaste vertaler zou worden. In 2000 ontving ze het Charlotte Köhler-stipendium en in 2021 de Dr Elly Jafféprijs. Tot haar autobiografisch werk behoort o.m. ‘Innige Distantie’, in Een vogel op je schouder; Erinnerungen an F.W. Buri (Stichting Memoriaal, Amsterdam, 2010). Van 2011 tot 2020 doceerde ze aan de Amsterdamse Vertalersvakschool.

Mark Leenhouts (1969) is vertaler van Chinese literatuur, recensent voor de Volkskrant en auteur van Aards maar bevlogen – Chinese literatuur van nu, met het bijbehorende blog aardsmaarbevlogen.nl. Hij vertaalde onder meer de klassieker Belegerde vesting van Qian Zhongshu en het filosofische magnum opus Notities van een theoreticus van Shi Tiesheng. Lang werkte hij aan een gezamenlijke vertaling van het achttiende-eeuwse De droom van de rode kamer, China's grootste roman, die in 2022 bekroond werd met de Filter Vertaalprijs. In 2012 ontving hij de Nederlands Letterenfonds Vertaalprijs en in 2025 de Martinus Nijhoff Vertaalprijs.

Dit verhaal verscheen eerder in de rubriek Vertalerstoelichting op athenaeumschelte.nl.

De eerste zin van Victor Segalens *Brieven uit China*

Marseille, une heure, 24 avril 1909

Mavone bien aimée tu as été hier plus belle que tu ne pouvais raisonnablement l'être.

Marseille, één uur, 24 april 1909

Mijn liefste Mavone je was gisteren mooier dan je redelijkerwijs had kunnen zijn.

Ongelofelijk: een briefwisseling tussen man en vrouw, zij in Frankrijk, hij in China – dat in die tijd nog heel wat verder weg lag dan tegenwoordig – en dan zo beginnen. Maar het is werkelijk de allereerste zin van de allereerste brief die Victor Segalen na vertrek aan zijn Yvonne schreef. De dag ervoor, op 23 april, hadden ze afscheid genomen in Parijs, vanwaar Victor de trein naar Marseille nam om daar de volgende dag aan boord te gaan van de mailboot naar Shanghai – een overtocht die alleen al een maand zou duren. Er volgden nog 64 brieven, totdat Yvonne zich bijna een jaar later, in april 1910, bij hem voegde in Peking.

De zin maakt meteen duidelijk dat de *Brieven uit China* liefdesbrieven zijn, die direct en indirect een levendig beeld geven van de amoureuze en intellectuele verhouding tussen de twee. Zeker, de brieven laten zich lezen als een reisverslag en bieden tevens een kijkje in Segalens literaire keuken; onvermoeibaar noteert hij zijn invallen voor boeken, als het uitkomt zelfs te paard, op de grote trektocht die hij later door het destijds tamelijk onverkende binnenland van China onderneemt. Maar het voornaamste is dat hij dat alles in eerste instantie deelt met zijn 'Mavone'.

Er zit ook al meteen een typisch segalenniaanse wending in de eerste zin: wat doet dat 'redelijkerwijs' daar, in 'mooier dan je redelijkerwijs had kunnen zijn'? De tweede en derde zin bieden uitkomst:

Je t'aurais pardonné toutes les defaillances. J'aime infiniment que tu ne les aies pas eues.

Ik zou je alle zwakheden hebben vergeven. Maar je was sterk, en dat doet me oneindig goed.

'Onder de omstandigheden', had een ander daar misschien geschreven, maar Segalen is een eigenwijs stilist, die het liever wat korter en beslister zegt.

Lastig te vertalen is Segalen om die eigenzinnigheid zeker, al valt het in deze openingszinnen nog wel mee. De eerste zin rolde er net zo natuurlijk uit als Segalen hem 'onder de omstandigheden' had kunnen neerpennen. Misschien dat er in een eerste versie nog 'Mavone mijn liefste' aan het begin stond, maar dat 'bien aimée' staat er in het Frans *altijd* achter, en in het Nederlands klinkt het ook te gedragen.

De tweede zin: geen probleem. Maar de derde, tja, daarin zou ‘het deed me oneindig goed *dat je er geen hebt gehad*’, of iets dergelijks, toch echt geen goed Nederlands zijn geweest. Op zoek dus naar iets even korts en beslists – net als bij ‘redelijkerwijs’. Het resultaat, ‘maar je was sterk’, wijkt woordelijk misschien wat af, maar volgens ons is het Segalen ten voeten uit.